

מילים: משה ביק תרגום/נוסח עברי: אברהם לוינסון לחן: משה ביק הלחנה? 1938 :

<p>נְקוּם, גִּלְכָּה יַחַד קְדִימָה, נוֹסִיפָה כַּח, עוֹ נִגְבִּיר. נְקוּם, גִּלְכָּה יַחַד קְדִימָה, תִּקְוֹת עִם נֶצַח דְרָכֵנוּ תִאִיר. כִּלְנוּ אָנוּ, דְגִלִי מַחְנֶה פּוֹסֵעַ, כִּלְנוּ אָנוּ, צְלִילֵי שִׁיר דְרוֹר בּוֹקֵעַ, צְלִיל מְלֵב פְּצוּעַ, גִּיל בְּלִתֵי יָדוּעַ, שְׁבִיל עוֹד לֹא קְבוּעַ בְּנוּ יִסְעִירוּ הַדָּם. וּבְצַעַד אֶוֹן וּבְטָחוֹן נֶצַעַד בְּעוֹ לְקִרְאֵת שְׁחֵרוֹר הָעָם!</p>	<p>נְבִנֶה אֶרְצֵנוּ, אֶרֶץ מוֹלְדֹת, כִּי לָנוּ, לָנוּ אֶרֶץ זֹאת. נְבִנֶה אֶרְצֵנוּ, אֶרֶץ מוֹלְדֹת, זֶה צוֹ דְמִנּוּ, זֶה צוֹ הַדּוֹרוֹת. נְבִנֶה אֶרְצֵנוּ עַל אֶף כָּל מַחְרִיבֵינוּ נְבִנֶה אֶרְצֵנוּ בְּכַח רְצוֹנֵנוּ. קֶץ עֲבָדוֹת מִמְּאֶרֶת, אֲשֶׁ חֵרוֹת בּוֹעֶרֶת, הוֹד תִּקְוָה מְזַהֶרֶת בְּנוּ יִסְעִירוּ הַדָּם, צְמֵאֵי חֵרוֹת, קוֹמְמִיּוֹת, נֶצַעַד בְּעוֹ לְקִרְאֵת שְׁחֵרוֹר הָעָם.</p>
---	---

<p>מיר גייען אלע וויפיל מיר זענען, און זענען זענען מיר גאר א סך. מיר גייען אלע וויפיל מיר זענען, דער ווט פון דורות באגלייט אונז אין שליאך. מיר גייען אלע - ווייל אלע זענימיר פענער, מיר זענען אלע פון פרייליד שטאלצע טענער. לידער ניט געזינגטע פריידן ניט דערקלינגטע וונטשן ניט באצווינגטע יוירן אין אונזער געמיט. מיט פרייע טריט מיט שטאלצע טריט צו זון פון לעבן וייעם אויפגעבליט.</p>	<p>מיר וועלן בויען, בויען אלץ בויען ווייל אייגנאונזער איז אונז די ערד. מיר וועלן בויען, בויען אלץ בויען דאס איז פון דורות געוונטשט און באגערט. מיר וועלן בויען - אקעגען די צושטערער מיר וועלן בויען - מיר בויער זענען מערער. דורות אומגעבראכטע קראפט דורך גוואלט פארשמאכטע האפנונג ניט דערדאכטע האבן אין אונז זיך צעבלענדט מיט פרייע הענט געניטע הענט זיי האבן וואגונג, מוט אין זיך דערקענט</p>
--	---

<p>אָחד שְׁחַרְחַר אָמַר : אָמַנְם לִי יֵשׁ רַק פְּתָה אָבֵל אֶהֱב אוֹתָךְ מֵעַזָּה עַד חֲנִיתָא וְרַק בְּחוּר אָחַד שְׂתַק מִבֵּין כָּלֶם וְאֵת פָּנָיו עוֹד לֹא רָאִיתִי מֵעוֹלָם.</p> <p>וְהוּא עָמַד לוֹ שֵׁם נוֹשֵׂא חֲצִים וְקִשְׁת וְהוּן אוֹתוֹ בְּלֶבֶד הַיִּיתִי מִבְּקִשְׁת אֵךְ הוּא שְׂתַק אֵלַי כְּצַל בֵּין הַהָרִים וְהוּא הָיָה יָפָה מִכָּל הַבְּחוּרִים.</p> <p>הַטְּנַדֵּר נוֹסֵעַ...</p> <p>אֲזִי לְחִשְׁתִּי לוֹ : הֵבֵט אֵלַי, הַבִּיטָה אֲנִי אֶהֱב אוֹתָךְ מֵעַזָּה עַד חֲנִיתָא בּוֹא וְנִשֵּׁב בְּתוֹךְ הַטְּנַדֵּר הַחֲדָשׁ וְנִבְלָה עֲלָיו אֵת כָּל יֶרְחֵי הַדְּבִשׁ.</p> <p>אֵךְ הוּא שְׂתַק אֵלַי, שְׂתַק וְלֹא עָנָה לִי וְלֹא יָדַע כִּי אֵת לְבִי הִתָּם שָׁנָה לִי וְהוּא נְהַג, אֵת כָּל הַטְּנַדֵּר הוּא נְהַג וְרַק אוֹתִי נְהַג בְּשִׁקֵּט וְשְׂתַק.</p> <p>פְּתָאֵם עֲצַר בְּכַבִּישׁ עֲפוּלָה וְנִצְרַת אֵת כָּל הַבְּחוּרִים הוֹרִיד עַל אֵם הַדְּרָךְ וְרַק אוֹתִי חֲטַף בְּטְנַדֵּר וְהַפְּלִיג וְעַד עוֹלָם אוֹתֵנּוּ טְנַדֵּר לֹא יִשְׁיג...</p> <p>הַטְּנַדֵּר נוֹסֵעַ...</p>	<p>הַדְּרָךְ כֹּה רְחוּק, רְחוּק וּמִשְׁתַּרְע מִנְחַל עֵין-חֶרוֹד, הֶרְחַק עַד הַיָּרֵחַ הֵינָה הַלֵּילָה כְּבָר יָרַד עַל הַקְּבוּץ רַק אֹר הַכּוֹכָבִים מְאִיר, רוֹמֵז בְּחוּץ.</p> <p>שְׁחוּר-הַלֵּילָה כְּבָר יָרַד עַל הַכְּנֶרֶת קְחוּנִי נָא אֶתְכֶם, אַחִי, אֲנִי אוֹמְרַת שְׂאוּנִי נָא אֶתְכֶם, אֶתְם הַבְּחוּרִים שְׂאוּנִי נָא אֶתְכֶם מֵעֵבֶר לְהָרִים.</p> <p>וְהֵם אוֹמְרִים אֵלַי : עֲלֵי, כִּי אֵת יָפָה כֹּה כִּי בְּשִׁבִילְךָ נִסַּע לְסָדוּם וְגַם לְעַכּוֹ כִּי בְּשִׁבִילְךָ נִסַּע כָּלֶם כָּלֶם אֵף לְמָקוֹם שְׁעוֹד אֵינְנוּ בְּעוֹלָם.</p> <p>הַטְּנַדֵּר נוֹסֵעַ, הַטְּנַדֵּר פַּה רֶץ מִשְׁדוֹת יָם הַמְּלַח עַד עֵין הַמְּפָרֶץ— הַלֵּילָה לֵילָה אֶפֶל הַטְּנַדֵּר, מַה לֵּילָה מְלִילָה?</p> <p>הַטְּנַדֵּר, פְּתַח פִּיךָ בְּשִׁיר! לְבָנוּ רְחַב וְצִעִיר! אִם אֵשׁ מְלַפְּנִינוּ, אִם אֵשׁ מְאַחֵר— הַטְּנַדֵּר, אֵל תַּעֲצַר!</p> <p>אָחַד הַבְּטִיחַ חֲתָנָה מֵאֵין כְּמוֹהָ אָחַד הַבְּטִיחַ לִי אַרְמוֹן עַל הַגְּלִבֵּעַ אָחַד אָמַר לִי : אֶהֱבֶתִיךָ מְאֹד, רְחַל לְבִי אֵלֶיךָ כְּמוֹ טְנַדֵּר מִתְּגַלְגַּל.</p>
--	---

☐ הטנדר נוסע

בראשית 1939 הצטרפתי לפלוגות הנוטרים
בירושלים, (המשמרות הנעים — מ"ן) שהיו קיימים
כבר מאז 1936. אותה שנה נתבקשתי לחבר פזמונים
לאחת מהצגות "המטאטא" שאת לחניה חיבר
המלחין משה וילנסקי. **אסתר גמליאלית**, תימניה
חמודה ושהורת עין, שרה אותו באותה תוכנית בחן
רב. עד מהרה ניתק השיר ממסלול הצגותיו של
התיאטרון ונשם חיים משל עצמו.

שיר המגן והמרי (1943)

מילים: יעקב אורלנד לחן: מרדכי זעירא

[שיר המגן והמרי\(zemereshet.co.il\)](http://zemereshet.co.il)

בְּלִילָה בְּאֵין אֹר,
דְּרָכו כּוֹכְבֵי-עֵינֶיךָ,
בְּפֶלֶא וּבִסְגּוֹר
פְּרָחוּ כְּנֶפֶי יוֹנֵיךָ,
מִמְרֶתֶפִים וּבוֹר
הִבְקִיעוּ חֲרוֹנֵיךָ,
הוּי מְנַגֵּינַת הַדְרֹר,
אֲשֶׁרִי מְרוֹנְנֵיךָ!

מְלִילָה אֶתְ קוּמֵי וְאוֹרֵי
וְחָרֵב נָקַם לְךָ חֲלָרֵי
וְשִׁיר לְפִי חָרֵב זְמֵרֵי,
חֹמַת הַמְּגֵן וְהַמְּרֵי.

שיר המגן והמרי

השיר חובר בימי פעילותן של תנועות־המרי השונות נגד השלטון הבריטי, כשרבים מבין הלוחמים האלמונים נאסרו חדשות לבקרים ובילו תקופות ארוכות בבתי־כלא ומחנות־מעצר בארץ ומחוצה לה. חלקם אף נתפסו בשעת פעולה או לאחריה, והועלו לגרדום. בשנת 1953 העלה תיאטרון "אוהל" את המחזה שלי "העיר הזאת", שנושאו מצור ירושלים במלחמת העצמאות. מרדכי זעירא חיבר לו את הליווי המוזיקאלי, והבמאי החליט לשלב בו גם את "שיר המגן והמרי", כנעימת־רקע למפגש חשאי של לוחמים. כל מחתרת היו לה אז שירים משלה, אבל שיר זה הושר משום־מה בפי חברי כל המחתרות.

<p>נגוּיִנוּ, נגוּיִנָּךְ עוד עוֹלָיִם אֶל הַשָּׁמַיִם, שׁוּבֵי שׁוּבֵי אֶל בְּנֵיךְ, אֶל חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם.</p> <p>שׁוּבֵי שׁוּבֵי וְנֹסֵב, כִּי דָרְכֵנוּ אֵין לָהּ סוּף, כִּי עוֹד נִמְשָׁכֶת הַשְּׂרָשָׁרֶת, כִּי לְבַנוּ לֵב אֶחָד מֵעוֹלָם וְעַדִּי עַד, כִּי עוֹד נִמְשָׁכֶת הַשְּׂרָשָׁרֶת.</p> <p>עוֹד, וְעוֹד, וְעוֹד, וְעוֹד, הַרְקוּד אֶל יַעֲמֹד, וְהַזְמֹר אֶל יִשְׁקֹט, הַרְקוּד אֶל יַעֲמֹד, וְהַזְמֹר אֶל יִשְׁקֹט, יָד אֶל יָד, שִׁיר אֶל שִׁיר, שִׁיר אֶל שִׁיר, יָד אֶל יָד, הוֹרָה מֵעַגְל אֶחָד! כִּי לְבַנוּ לֵב אֶחָד מֵעוֹלָם וְעַדִּי עַד, כִּי עוֹד נִמְשָׁכֶת הַשְּׂרָשָׁרֶת.</p>	<p>רַב הַלֵּילָה, רַב שִׁירָנוּ הַבּוֹקֵץ לַשָּׁמַיִם, שׁוּבֵי שׁוּבֵי הוֹרְתָנוּ, מְחַדְשֵׁת שְׁבָעֵתַיִם.</p> <p>שׁוּבֵי שׁוּבֵי וְנֹסֵב, כִּי דָרְכֵנוּ אֵין לָהּ סוּף, כִּי עוֹד נִמְשָׁכֶת הַשְּׂרָשָׁרֶת, כִּי לְבַנוּ לֵב אֶחָד מֵעוֹלָם וְעַדִּי עַד, כִּי עוֹד נִמְשָׁכֶת הַשְּׂרָשָׁרֶת.</p> <p>עוֹד, וְעוֹד, וְעוֹד, וְעוֹד, הַרְקוּד אֶל יַעֲמֹד, וְהַזְמֹר אֶל יִשְׁקֹט, הַרְקוּד אֶל יַעֲמֹד, וְהַזְמֹר אֶל יִשְׁקֹט, יָד אֶל יָד, שִׁיר אֶל שִׁיר, שִׁיר אֶל שִׁיר, יָד אֶל יָד, הוֹרָה מֵעַגְל אֶחָד! כִּי לְבַנוּ לֵב אֶחָד מֵעוֹלָם וְעַדִּי עַד, כִּי עוֹד נִמְשָׁכֶת הַשְּׂרָשָׁרֶת.</p>
---	--

■ רב הלילה

אבי ז"ל איש אדוק במסורת אבותיו היה והלך יום
יום לבית־הכנסת. בשבתות וביום־טוב היה חוזר
משם כולו זמר ופיוט חדש שפיוט לעצמו. אלא
ששמיעתו לא היתה אבסולוטית, אם לדבר בלשון־
המעטה. פעם חזר מבית־הכנסת ועל שפתיו ניגון
חסידי ששמע מפי חסידי הרבי מבוניאן בבית־מדרשם
שבחצר אורנשטיין בירושלים. פניו זרחו בזמרו ואכן
היה זה ניגון מלא ערגה, עם אש צורבת בכנפיו.
אמרתי לאבי: "אולי אחבר לך כמה מילים לניגון
היפה הזה, כדי לשמור על הזמר שלא ימער ויחליק
לך מן הפסים?" ואכן, כך עשיתי. ונולד לנו "רב
הלילה", שחשתי בו מעין חישול־שרשרת בין
הדורות המזמרים ביהדות.

זמר נוגה (1929) מילים: רחל בלובשטיין לחן: מרדכי זעירא כתיבה 1929 : הלחנה 1939 :

<https://www.zemereshet.co.il/m/song.asp?id=1781>

YouTube - החלונות הגבוהים - זמר נוגה (התשמע קולי)

הַתְּשִׁמַּע קוֹלִי, רְחוּקֵי שְׁלִי,

הַתְּשִׁמַּע קוֹלִי, בְּאֶשֶׁר הִנְדָּה—

קוֹל קוֹרֵא בְּעוֹז, קוֹל בּוֹכָה בְּדַמִּי

וַיַּעַל לְזַמֵּן מְצֻנָה בְּרַכָּה?

תִּבְּלֵזוּ רַבָּה וּדְרָכִים בָּהּ רַב.

נִפְגְּשׁוֹת לְדַק, נִפְרָדוֹת לְעַד.

מִבְּקֵשׁ אָדָם, אֶדְף כּוֹשְׁלוֹת רְגְלָיו,

לֹא יוֹכֵל לְמַצֵּא אֶת אֶשֶׁר אָבַד.

אַחֲרוֹן יָמֵי כְּבֹר קָרוֹב אוֹלִי,

כְּבֹר קָרוֹב הַיּוֹם שֶׁל דְּמָעוֹת פְּרִיָדָה,

אַחֲרָה לָךְ עַד יִקְבּוּ חַיִּי,
בְּחַכּוֹת רַחֵל לְדוֹדָהּ.